

Vergaderjaar 1986–1987

17 725

Invoeringswet Boeken 3, 5 en 6 Nieuw BW, zesde gedeelte, bevattende de aanpassing van de Boeken 1 en 2 van het Burgerlijk Wetboek

Nr. 12

EINDVERSLAG

Vastgesteld 18 juni 1987

De vaste Commissie voor Justitie¹ brengt met betrekking tot het onderhavige wetsvoorstel als volgt verslag uit van haar beraadslagingen over de memorie van antwoord met de daarbij gevoegde tweede nota van wijziging.

Algemeen

De commissie ging ervan uit dat de wijzigingen die na de indiening van de memorie van antwoord in de Boeken 1 en 2 BW en in wetsvoorstel 17 496 (wijziging van Boek 3) zijn aangebracht, nog tot wijzigingen in het onderhavige wetsvoorstel zullen leiden.

ARTIKEL I

Artikel 81

Daarop stelden de leden van de fractie van de P.v.d.A. de volgende vragen. Kan de echtgenoot die geen inkomen geniet door werk buitenshuis, op grond van de onderhavige bepaling de beschikkingsmacht over een deel van het inkomen van de andere echtgenoot opeisen? Verdient het aanbeveling een expliciete bepaling in die trant in de wet op te nemen?

In dit verband merkten de hier bedoelde leden op dat sommige auteurs de eerste vraag wel bevestigend beantwoorden, doch dat mevrouw G. T. de Jong (WPNR 5770 (1986) blz. 81) een expliciete regeling noodzakelijk en wenselijk acht.

Artikel 88, lid 1 letter a, lid 1 letter c en lid 4

Voorts vroeg de commissie of een echtgenoot de toestemming van de andere echtgenoot behoeft indien hij in de normale uitoefening van zijn beroep of bedrijf of in het in lid 4 van de onderhavige bepaling bedoelde geval een overeenkomst sluit die ertoe strekt dat hij de in lid 1 onder a bedoelde goederen tot zekerheidstelling van de schuld van een derde verbindt. Daarbij tekende zij aan dat M. van Olffen (WPNR 5818 (1987), bladzijde 101 e.v.) tot de conclusie komt dat artikel 88 lid 1 sub c en lid 4 prevaleren boven artikel 88 lid 1 sub a voor zover de bezwaring niet tot gevolg heeft dat het gebruik van de in lid 1 sub a bedoelde goederen wordt gefrusteerd door de bezwaring als zodanig.

¹ Samenstelling:

Leden: Haas-Berger (PvdA), Stoffelen (PvdA), Kosto (PvdA), voorzitter, Roethof (PvdA), K. G. de Vries (PvdA), De Kwaadsteiniet (CDA), Stemerdink (PvdA), Gualthérie van Weezel (CDA), Rempt-Halmmans de Jongh (VVD), Van der Burg (CDA), Schutte (GPV), Krajenbrink (CDA), Dales (PvdA), Korthals (VVD), Wiebenga (VVD), Laning-Boersema (CDA), Dijkstal (VVD), Kohnstamm (D66), Wolffensperger (D66), ondervoorzitter, Swildens-Rozendaal (PvdA), Soutendijk-van Appeldoorn (CDA), Van de Camp (CDA) en Biesheuvel (CDA).

Plv. leden: Van den Bergh (PvdA), Ter Veld (PvdA), Jabaaij (PvdA), Van Nieuwenhoven (PvdA), Lankhorst (PPR), Koetje (CDA), Van Traa (PvdA), Borgman (CDA), Hermans (VVD), De Hoop Scheffer (CDA), Van der Berg (SGP), Vreugdenhil (CDA), Alders (PvdA), De Grave (VVD), Te Veldhuis (VVD), Kraaijeveld-Wouters (CDA), Van Es (PSP), Eisma (D66), Groenman (D66), Vermeend (PvdA), Doelman-Pel (CDA), Van Muiden (CDA) en Leerling (RPF).

Artikel 88, lid 1 letter b

Vooralsnog stemde de meerderheid van de commissie in met de conclusie van de minister dat te zijner tijd in het kader van de behandeling van titel 7.3 gezien moet worden hoe de herroepelijke begunstiging bij een levensverzekering gekwalificeerd moet worden. Daarbij tekende zij aan voorshands vast te houden aan haar – in het voorlopig verslag weergegeven – bezwaren tegen de (op het voorlopig nog niet in te voeren artikel 7.3.12c gebaseerde) opvatting van de minister dat de herroepelijke aanwijzing als begunstigde bij een sommenverzekering als een schenking bij dode beschouwd moet worden. (Voorlopig verslag, blz. 3, eerste alinea.)

De leden van de C.D.A.-fractie meenden echter dat het uitstel van de invoering van titel 3 (schenking) van boek 7 tot na de inwerkingtreding van de Boeken 3, 5, 6 NBW in samenhang met Boek 4 (Erfrecht) opnieuw de vraag doet rijzen of de herroepelijke begunstiging bij levensverzekering niet buiten het bereik van artikel 88 dient te blijven. Deze leden vroegen de minister zulks nog eens nader te overwegen omdat zij de bestaande rechtsonzekerheid op dit punt niet gehandhaafd wilden zien.

Artikel 88, lid 1

Gaarne zou de commissie de door C. A. Kraan (WPNR 5789 (1986) bladzijde 422) opgeworpen vraag beantwoord zien waarom niet ook leningen aan wederzijdse toestemming gebonden zijn. Daarbij merkte zij op dat Kraan aantekent dat het hem niet zou verbazen indien financiële problemen in een gezin eerder ontstaan door persoonlijke leningen dan door koop op afbetaling.

Artikel 88, lid 3

Daarop stemde de meerderheid van de commissie in met de conclusie van de minister dat het geen aanbeveling verdient te bepalen dat de wettelijk vereiste toestemming van de ene echtgenoot voor door de andere echtgenoot gesloten overeenkomsten strekkende tot vervreemding of bezwaring van de echtelijke woning schriftelijk moet worden verleend.

De leden van de fracties van de P.v.d.A. en van D'66 waren echter voorshands niet overtuigd door de uiteenzetting van de minister op dit punt; zij vroegen om nadere toelichting.

Artikel 90

Vervolgens gaven de leden van de fracties van het C.D.A. en het G.P.V. de minister in overweging om het woord «het» in te voegen na het eerste woord «en» in de laatste zin van het vierde lid van de onderhavige bepaling, zodat deze bepaling gaat luiden als volgt: «De echtgenoot kan toetreding tot toekomstige en tot reeds opeisbare rechten en verplichtingen uitsluiten;...» Zij tekenden daarbij aan dat in de hier voorgestelde redactie wordt aangesloten bij de bepaling van het tweede lid van artikel 6.2.3.14, terwijl tevens wordt voorkomen dat men uit de wettekst afleidt dat de echtgenoot slechts toetreding kan uitsluiten tot rechten en verplichtingen die toekomstig *en* reeds opeisbaar zijn.

Artikelen 90 en 97

Voorts werd naar aanleiding van de in de literatuur ontstane discussie gevraagd of de volgende veronderstelling juist is: het aan een aandeel verbonden stemrecht is een aan het goed verbonden bevoegdheid in de zin van het tweede lid van artikel 90, zodat de echtgenoot van wiens zijde het aandeel in de gemeenschap is gevallen gerechtigd is tot het uitoefenen van het stemrecht. (In deze zin: J. E. D. M. Thielen NV 62 (1984) 3, blz.

97 e.v. en NV 63 (1985) 4, blz. 137 e.v. alsmede W. C. L. van der Grinten, NV 60 (1982) 12, blz. 217 e.v. en C. A. Kraan, NV 62 (1984) 3, blz. 96 e.v.. Anders: M. J. A. van Mourik, NV 62 (1984) 5, blz. 200 e.v.)

Artikelen 97 en 98

Gaarne zou de commissie het oordeel van de minister vernemen over het door Nuytinck gedane voorstel het bestuur van de gemeenschap als volgt te regelen:

Artikel 97

1. Een tot de gemeenschap behorende roerende zaak die geen registergoed is, of een tot de gemeenschap behorend recht aan toonder of order staat onder het bestuur van ieder der echtgenoten, die de bestuursbevoegdheden alleen kan uitoefenen, onder gehoudendheid voor ieder van hen om de bestuurshandelingen van de ander te eerbiedigen.

2. Een tot de gemeenschap behorend registergoed, recht op naam of ander goed waarop artikel 3.4.2.3a niet van toepassing is, staat onder het bestuur van de beide echtgenoten gezamenlijk. Voor zover het handelingen in de zin van artikel 3.7.1.3a lid 1 eerste zin betreft, staat het goed onder het bestuur van ieder der echtgenoten als bedoeld in het eerste lid.

3. De echtgenoten kunnen met betrekking tot het bestuur bij huwelijkse voorwaarden anders overeenkomen of de rechter kan met toepassing van artikel 90 van dit Boek anders bepalen dan uit het eerste of tweede lid voortvloeit.

4. Is een goed der gemeenschap met toestemming, verleend door de ene echtgenoot, dienstbaar aan een beroep of bedrijf van de andere echtgenoot, dan berust het bestuur van dat goed, voor zover het handelingen betreft die als normale uitoefening van dat beroep of bedrijf zijn te beschouwen, bij laatstgenoemde echtgenoot, terwijl voor het overige het eerste en het tweede lid van toepassing zijn. Een verleende toestemming geldt voor de gehele duur van het beroep of bedrijf, tenzij de echtgenoten anders overeenkomen, doch de rechtbank kan de dienstbaarheid op verzoek van een echtgenoot te allen tijde wegens gegronde redenen beëindigen.

Artikel 98

1. Wanneer de echtgenoten gelijktijdig en op tegenstrijdige wijze gebruik maken van hun bestuursbevoegdheid als bedoeld in het eerste lid en in de tweede zin van het tweede lid van het vorige artikel, maken zij in onderling overleg uit welke bestuurshandeling dient voor te gaan. Komen zij niet tot overeenstemming, dan dient de meest gereede van hen de beslissing van de kantonrechter in te roepen. De wederpartij ten opzichte van wie de bestuurshandeling ongedaan wordt gemaakt, heeft jegens de echtgenoot met wie zij gehandeld heeft, recht op schadevergoeding. Voor het overige delen de echtgenoten elkaar zo spoedig mogelijk mede welke bestuurshandelingen zij hebben verricht.

2. Wanneer een echtgenoot een bestuurshandeling in strijd met de eerste zin van het tweede lid, met het derde lid of met het vierde lid van het vorige artikel heeft verricht, is artikel 89 van dit Boek van overeenkomstige toepassing.

3. In de gevallen waarin de bestuursbevoegdheden door de beide echtgenoten gezamenlijk moeten worden uitgeoefend en de ene echtgenoot door afwezigheid of een andere oorzaak in de onmogelijkheid verkeert zijn wil te verklaren of zijn medewerking niet verleent, kan de kantonrechter de andere echtgenoot op diens verzoek machtigen om de bestuurshandelingen alleen te verrichten.

4. Onverminderd het bepaalde in de laatste zin van het eerste lid, verstrekken de echtgenoten elkaar desgevraagd inlichtingen over het gevoerde bestuur, alsmede over de stand der goederen en schulden van de gemeenschap.

(Zie A. J. M. Nuytinck, *Bevoegdheid van echtgenoten in het huwelijksvermogensrecht*, diss. Nijmegen, 1987, blz. 187 e.v. en blz. 213 e.v.).

Artikel 378

De conclusie van de minister dat de gronden voor ondercuratelestelling niet uitgebreid moeten worden met «gewoonte van misbruik van verdovende of stimulerende middelen» werd onderschreven.

Daarop werd opgemerkt dat de minister in dit verband met name het volgende heeft aangevoerd (memorie van antwoord, blz. 9, eerste twee volle alinea's): In bepaalde gevallen van ernstige of langdurige verslaving van alcohol of hard drugs zal een zodanige stoornis van de geestvermogens kunnen optreden dat naar het oordeel van de rechter aan de voorwaarden voor het verlenen van een machtiging tot opname in een psychiatrisch ziekenhuis wordt voldaan; in dat geval is de verslaafde op die grond reeds handelingsonbekwaam zodat een ondercuratelestelling niet meer nodig is.

Bovendien kan ondercuratelestelling, blijkens artikel 378, onder a, ook worden uitgesproken wegens een geestelijke stoornis. (Dit is overigens ook de grond waarop in de praktijk curatele als regel wordt verleend.) Ingeval de verslaving heeft geleid tot een geestelijke stoornis, kan curatele derhalve toch worden toegepast, en is vermogensrechtelijke en immateriële belangenbehartiging door de curator mogelijk. Indien er geen ernstige belemmering van het denken, willen en doelgericht handelen van de betrokkene bestaat, zal aan het verstrekking middel van de curatele in het algemeen ook geen behoefte bestaan.

Naar aanleiding van deze uiteenzetting rees de vraag waarom drankmisbruik nu wel onafhankelijk van al of niet daadwerkelijk daardoor veroorzaakte geestelijke stoornis als grond van ondercuratelestelling geldt, en misbruik van verdovende en stimulerende middelen niet. Bovendien werd aangetekend dat een rechterlijke machtiging tot opname in een psychiatrisch ziekenhuis niet meer automatisch tot handelingsonbekwaamheid leidt sinds het door het Europese Hof voor de rechten van de mens gewezen «Winterwerp-arrest» van 24 oktober 1979 (NJ 1980, 114).

De G.P.V.-fractie merkte in dit verband nog het volgende op. Toegegeven moet worden dat het na aanvaarding van de Wet BOPZ door de Tweede Kamer niet voor de hand ligt thans een aanvulling aan te brengen op artikel 378 onder c. Voor wat betreft de toekomst zal van belang zijn in hoeverre het in de praktijk mogelijk zal blijken in voorkomende gevallen curatele te verlenen ingeval van verslaving, leidende tot een geestelijke stoornis. Bij de behandeling van de Wet BOPZ is een evaluatie toegezegd. Daarbij kan dit punt worden betrokken.

Artikel 379

De meerderheid van de commissie stemde alsnog in met het gebruik van de niet nader wettelijk gedefinieerde term «andere levensgezel» nu deze term door de wijziging van artikel 432 inmiddels in het BW is ingevoerd.

De G.P.V.-fractie onderkende dat het begrip «andere levensgezel» inmiddels door artikel 432 is geïntroduceerd in het BW. Niettemin bleef zij van mening dat hiermee een onjuiste weg is ingeslagen. Essentieel voor een relatie tussen echtgenoten is immers de publieke erkenning met de daaraan verbonden rechten en plichten, welke erkenning ontbreekt bij niet-huwelijkse relaties. Deze fractie bleef dan ook bij haar bezwaar tegen de voorgestelde aanvulling, inhoudende dat de curatele ook kan worden verzocht door de andere levensgezel.

Artikel 381, lid 2 juncto artikel 944

Gaarne zou de commissie vernemen hoe de Minister staat tegenover de opvatting van W. Breemhaar (WPNR 5815 (1987), blz. 61 e.v.) dat de onderhavige bepalingen buiten toepassing behoren te blijven

wegens onverenigbaarheid met artikel 1 van het Eerste Protocol bij het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens indien de wegens geestelijke stoornis onder curatele gestelde geestelijk in staat is tot het maken van een testament.

Artikel 441 juncto artikel 436

Daarop werd het volgende aangetekend. De commissie heeft in haar voorlopig verslag opgemerkt dat indien tot het bewind registergoederen behoren, de bewindvoerder *verplicht* moet zijn in de openbare registers de rechterlijke uitspraak in te schrijven waarbij na de instelling van het bewind wordt bepaald dat de bewindvoerder ook een machtiging van de kantonrechter behoeft voor het verrichten van bepaalde andere handelingen dan de in het tweede lid van artikel 441 genoemde. (Voorlopig verslag, blz. 9, derde volle alinea.) In antwoord daarop heeft de minister erop gewezen dat de mogelijkheid tot inschrijving volgt uit artikel 3.1.2.2, lid 1 onder e. (Memorie van antwoord, blz. 10, derde alinea onder artikel 441.)

Vervolgens werd opnieuw benadrukt dat de commissie vooralsnog van mening is dat er een verplichting tot inschrijving moet bestaan met het oog op de bescherming van degene wiens goederen onder bewind zijn gesteld, aangezien derden-verkrijgers door artikel 3.1.2.7 ten koste van hem worden beschermd tegen het ontbreken van de vereiste rechtelijke machtiging indien geen inschrijving heeft plaatsgevonden. In dat verband werd nog gevraagd of wellicht op grond van het derde lid van artikel 436 reeds een verplichting tot inschrijving van de hier bedoelde rechterlijke uitspraak bestaat.

ARTIKEL II

Artikel 2

1. Met de conclusie van de minister dat het geen aanbeveling verdient in de wet een definitie van het begrip «kerkgenootschap» op te nemen konden de fracties van het C.D.A., D'66 en het G.P.V. instemmen.

De G.P.V.-fractie tekende hierbij aan dat naar haar mening in een eventueel te hanteren definitie een element als «gemeenschappelijke godsverering» moeilijk gemist zal kunnen worden. Zij benadrukte dat daarmee niet het oogmerk voorzit de definitie te beperken tot kerkgenootschappen waarin de God, die zich in de Bijbel heeft geopenbaard, wordt vereerd, doch de bedoeling te voorkomen dat ook allerlei bezinningsverenigingen en -organisaties zich kerkgenootschap in de zin van de wet zouden kunnen noemen.

De P.v.d.A.-fractie verklaarde te beseffen dat het een hachelijke onderneming is een definitie van het begrip «kerkgenootschap» te geven. Desondanks had zij twijfels over de wenselijkheid de rechter in voorkomende gevallen te laten bepalen wat een kerkgenootschap is zonder daarbij van de kant van de wetgever met een nadere richtingbepaling te komen. In dat verband stelde zij de volgende vragen. Brengt de ruime hedendaagse jurisprudentie op dit punt niet met zich mee dat er gevaar van misbruik ontstaat? Is het gevaar niet aanwezig dat er, gelet op de in het wetsvoorstel voorgestelde ontkoppeling van kerkgenootschappen en andere genootschappen op geestelijke grondslag, een verschil zal bestaan tussen de rechten die kerkgenootschappen kunnen uitoefenen en rechten die andere genootschappen op geestelijke grondslag kunnen uitoefenen; dit ondanks de onderschrijving door de minister van het standpunt van de G.P.V.-fractie dat voor de wet voor alle levensbeschouwingen en overtuigingen gelijkheid dient te bestaan? Acht de minister het overigens mogelijk dat het begrip «kerkgenootschap» zo ruim kan worden geïnterpreteerd dat onder dit begrip ook levensbeschouwelijke genootschappen

begrepen kunnen worden die niet op een gemeenschappelijke godverering c.q. religieuze beleving van de leden stoelen?

De VVD-fractie sloot zich bij de opmerkingen en vragen van de fractie van de P.v.d.A. aan.

2. De meerderheid van de commissie kon zich er alsnog mee verenigen dat een nauw kerkrechtelijk verband wordt vereist voor «een lichaam waarin kerkgenootschappen zijn verenigd» als bedoeld in de onderhavige bepaling.

De P.v.d.A.-fractie zag nog gaarne een nadere uiteenzetting over de rechtspersoonlijkheid van de Raad van Kerken tegemoet.

De G.P.V.-fractie hield bedenkingen tegen het vereiste van een nauw kerkrechtelijk verband. Zij wees erop dat het toevoegen van de zinsnede «lichaam waarin kerkgenootschappen zijn verenigd» niet is bedoeld als een materiële uitbreiding van het begrip kerkgenootschap, maar eerder als een consequentie van de vrijheid die aan de kerken toekomt op grond van artikel 1 van de Wet op de Kerkgenootschappen 1853, welke vrijheid is bevestigd in het in de memorie van toelichting aangehaalde arrest HR 13 mei 1938, N.J. 1939, 247. Op grond daarvan is het naar de mening van deze fractie primair het relevante kerkrecht dat bepaalt hoe nauw het kerkrechtelijke verband dient te zijn wil er sprake zijn van een kerkgenootschap. De G.P.V.-fractie betwijfelde voorts of het juist is de Raad van Kerken reeds op grond van de huidige wettekst te beschouwen als (zelfstandig) kerkgenootschap. Het statuut van de Raad van Kerken spreekt over een Verbond van Kerken, terwijl de leden-kerken niet gebonden zijn aan de besluiten van de Raad van Kerken. Deze fractie leek het dan ook juist de Raad van Kerken te beschouwen als een lichaam waarin kerkgenootschappen zijn verenigd en in die zin als een kerkgenootschap in de zin van de wet.

3. De G.P.V.-fractie vond het onbevredigend dat onduidelijk blijft of een fusie van kerkgenootschappen ook overgang van goederen en schulden onder algemene titel meebrengt. Uiteraard zal in dit geval het kerkrecht in de eerste plaats een antwoord moeten geven. Welk bezwaar zou er echter bestaan tegen het bij wijze van regelend recht van toepassing verklaren van het civiele recht? Voorzover er sprake is van niet gewenste gevolgen kunnen deze toch bij de fusie worden uitgesloten? Niet ontkend kan worden dat ook derden belang kunnen hebben bij een fusie van kerkgenootschappen. Dit zou toepassing van het burgerlijk recht kunnen rechtvaardigen voorzover de werking ervan niet is uitgesloten.

4. Vervolgens werd opnieuw gevraagd *op welk moment* de nieuwe rechtspersoon ontstaat bij een fusie van twee of meer rechtspersonen in de zin van de onderhavige bepaling. Met name werd gevraagd of de nieuwe rechtspersoon ontstaat op het moment waarop de fusie is voltooid.

5. De meerderheid van de commissie stemde thans in met het voorstel van de minister om de bepalingen van titel 1 onverkort van toepassing te doen zijn voor de «andere genootschappen op geestelijke grondslag». Deze meerderheid kon zich er met andere woorden mee verenigen dat aan bedoelde genootschappen de bijzondere positie wordt ontnomen die wel aan de kerkgenootschappen is toegekend en die naar huidig recht ook aan de andere genootschappen toekomt doordat bedoelde bepalingen van titel 1 in beginsel juist niet van toepassing zijn.

De G.P.V.-fractie hechtte eraan daarbij nog het volgende op te merken. De G.P.V.-fractie blijft bij haar in het voorlopig verslag reeds verwoorde standpunt. Onderscheid dient te worden gemaakt tussen de geestelijke vrijheid die voor alle burgers, ongeacht of zij lid zijn van een kerkgenootschap of levensbeschouwelijke organisatie, geldt en het feit dat er

vanouds naast de staat kerkgenootschappen bestaan met een eigen niet aan de staat ontleende rechtsorde. Bedoeld feit vergt een specifieke regeling van de verhouding tussen beide. Dit laatste – resulterend in een scheiding tussen kerk en staat – doet zich echter niet voor in relatie tot levensbeschouwelijke organisaties die geen kerkgenootschap zijn.

De fractie van de P.v.d.A. was vooralsnog niet overtuigd van de noodzaak het wettelijk regime voor kerkgenootschappen een ander te laten zijn dan dat voor andere genootschappen op geestelijke grondslag. Zij vroeg of het beginsel van de scheiding tussen Kerk en Staat hiervoor voldoende grond biedt. Als het juist is dat het algemeen deel van Boek 2 geen enkele beperking stelt aan het functioneren van genootschappen op geestelijke grondslag, dan kan men zich – aldus deze fractie – alsnog afvragen waarom dat algemeen deel niet tevens van toepassing kan zijn op kerkgenootschappen. De P.v.d.A.-fractie vroeg de minister in te gaan op de door het Nederlands Juristen Comité voor de Mensenrechten geuite kritiek op het onderhavige voorstel, welke kritiek op het volgende neerkomt. Het is in strijd met de in de artikelen 6 en 1 van de Grondwet neergelegde gelijkstelling van godsdienst en levensovertuiging om voor kerkgenootschappen en andere genootschappen op geestelijke grondslag een verschillend regime te doen gelden; het verdient dan de voorkeur om beide categorieën genootschappen van de werking van titel 1 uit te zonderen gezien de vrijheid van kerkgenootschappen om hun eigen inrichting en bestuur te regelen als onderdeel van de vrijheid van godsdienst en levensovertuiging. Gelijkstelling is in bijzondere mate vereist voor de toepassing van artikel 16 betreffende de verbodenverklaring van rechtspersonen; bedoelde bepaling dient voor geen van beide genootschappen van toepassing te zijn omdat een verbodenverklaring van een genootschap op geestelijke grondslag gemakkelijk in strijd zou komen met de vrijheid van godsdienst en levensovertuiging. Met name vroeg de P.v.d.A.-fractie de minister een uitspraak te doen over de betekenis van genoemd artikel 16 voor genootschappen op geestelijke grondslag.

De fractie van de V.V.D. sloot zich bij de opmerkingen en vragen van de P.v.d.A. aan.

6. Tot slot wierp de G.P.V.-fractie de vraag op of wel kan worden ingestemd met de interpretatie van het begrip «wet» in artikel 2, tweede lid, eerste zin, als «het dwingende recht»? De G.P.V.-fractie had bezwaar tegen deze interpretatie die naar haar overtuiging verder gaat dan overeenkomt met de vrijheid van kerkgenootschappen tot regeling in eigen boezem. Niet elke regel van dwingend recht heeft naar haar overtuiging voorrang boven het eigen statuut van het kerkgenootschap. Daarvoor zou sprake moeten zijn van fundamentele dwingende regels. Zij verwees hiertoe naar J.M.M. Maeyer, *Rechtspersoon, godsdienst en levensovertuiging*, Amsterdam 1986, blz. 10 e.v.

Artikel 8

Daarop werd ingestemd met de vervanging van de term «orgaan» door de term «degenen die krachtens de wet en de statuten bij zijn organisatie zijn betrokken».

De leden van de C.D.A.-fractie vroegen of ook de jurisprudentie rond het begrip «orgaan» in stand blijft.

Voorts stelden deze leden de minister nog de volgende vraag: is een derde die krachtens de statuten van een rechtspersoon een aanwijzingsbevoegdheid jegens een orgaan van een rechtspersoon heeft, zelf ook «orgaan» in de zin van dit artikel?

Artikel 15

Tevens vroeg de commissie het oordeel van de minister over het volgende voorstel van het Nederlandse Genootschap van Bedrijfsjuristen.

De nieuw voorgestelde regel van artikel 15 lid 1 onder c (inhoudende dat een besluit van een orgaan vernietigd kan worden wegens strijd met een reglement) moet beperkt worden tot reglementen die op grond van de statuten van de rechtspersoon dwingend zijn voorgeschreven en, eenmaal vastgesteld, ook daadwerkelijk zijn openbaar gemaakt; dit, omdat het niet gerechtvaardigd is om bij (latere) kennisneming van slapende en/of niet openbaar gemaakte reglementen de weg te openen naar vernietiging van besluiten.

Artikel 18

Vervolgens werd vastgesteld dat de minister desgevraagd het volgende heeft verklaard. Met T. J. van der Ploeg (TVVS 1984, 5, blz. 109 e.v.) kan betwijfeld worden of de uitsluiting in artikel 18 lid 2 van omzetting tussen bij voorbeeld stichting en naamloze vennootschap maatschappelijk gerechtvaardigd is; het laten vervallen van deze beperking in de wet behoeft niet tot ongewenste gevolgen te leiden nu de rechter machtiging tot omzetting mag weigeren; bezien moet worden of door de opheffing van bedoelde beperking aan de omzetting niet te ruim baan wordt gegeven. (Memorie van antwoord, blz. 19, vierde volle alinea.)

Gaarne zou de commissie dan ook vernemen of de minister overwegende bezwaren heeft tegen het laten vervallen van de in het tweede lid van de onderhavige bepaling aan de omzetting gestelde beperkingen. Daarbij zag zij gaarne betrokken het voorstel van Van der Ploeg (t.a.p.) om bij omzetting in een soort rechtspersoon die principieel verschilt van de om te zetten rechtspersoon, het thans geldende systeem – inhoudende dat de om te zetten rechtspersoon wordt ontbonden en een nieuwe rechtspersoon wordt opgericht – te handhaven.

2. Eveneens zou de commissie gaarne alsnog kennis nemen van het standpunt van de minister met betrekking tot het voorstel van Van der Ploeg (t.a.p.) om de omzetting in een soort rechtspersoon die niet principieel verschilt van de om te zetten rechtspersoon, plaats te doen vinden zonder machtiging van de rechter.

Artikel 19

1. Daarop rees de vraag of het geen aanbeveling verdient expliciet in de wettekst tot uitdrukking te brengen dat het in het tweede gedeelte van het derde lid gaat om het geval als bedoeld in het eerste lid onder f. Hierbij werd aangetekend dat uit de memorie van antwoord (blz. 20, zesde alinea) blijkt dat het hier om bedoeld geval gaat.

2. Voorts werd gevraagd waarom in het tweede lid van de onderhavige bepaling wordt gesproken over een «in kracht van gewijsde gegane uitspraak die door de zorg van de griffier aldaar wordt ingeschreven» terwijl in het derde lid wordt gesproken over «de opgaaf door de griffier van het gerecht waar het geding tot ontbinding het laatst aanhangig was».

3. Bovendien werd de vraag gesteld wat zich ertegen verzet om in het derde lid een regeling te treffen voor publikatie van de ontbinding van de rechtspersoon in het register waar deze is ingeschreven voor de (wellicht zelden voorkomende) situatie dat een vereffenaar of curator ontbreekt in de gevallen genoemd in het eerste lid onder a t/m e. Hierbij werd erop gewezen dat een dergelijke regeling wel is opgenomen voor het in het eerste lid onder letter f genoemde geval.

Artikel 22

Vervolgens merkten de leden van de C.D.A.-fractie het volgende op. De fractie is – anders dan de minister (memorie van antwoord, blz. 21) – van

oordeel dat wel degelijk behoefte bestaat aan uitbreiding van de instelling van een bewind tot het geval van ontstentenis en ontbreken van een bestuur bij een rechtspersoon, en met name bij de zogenaamde oude stichtingen, die zonder bestuur geraakt zijn omdat bij voorbeeld het laatste bestuurslid is overleden zonder dat in de bestaande vacatures van bestuursleden of in de opvolging is voorzien. Hoeveel oude stichtingen momenteel zonder bestuur zijn, valt overigens niet te zeggen, maar dat er bestaan is wel zeker.

Artikel 23b

Daarop vroeg de commissie of het niet de voorkeur verdient in het vijfde en het zevende lid van de onderhavige bepaling tot uitdrukking te brengen dat «meedelen overeenkomstig lid 4» betekent het doen van een mededeling in een nieuwsblad *en* in de Staatscourant indien de rechter op grond van de bepaling van het vierde lid aankondiging in de Staatscourant heeft bevolen van de ter inzagelegging van de rekening en verantwoording en van het plan van verdeling.

Artikel 30

De leden van de fracties van de P.v.d.A. en van D'66 vroegen of er bezwaren tegen bestaan om een uitzondering te maken op de regel van de hoofdelijke verbondenheid van de niet-handelende bestuurders voorzover deze bewijzen dat met hen geen overleg is gepleegd en dat zij geen instemming hebben betoond.

Artikel 35

Vervolgens gaf de commissie de minister in overweging het voorstel van Stille op te volgen om in de tweede zin van het tweede lid van de onderhavige bepaling «de algemene vergadering» te vervangen door «een ander orgaan», zodat deze bepaling gaat luiden als volgt: «Tenzij de statuten dit aan een ander orgaan opdragen, geschiedt de opzegging door het bestuur». (Zie A.L.G.A. Stille, *De afdeling in het verenigingsrecht*, diss. Amsterdam, 1986, paragraaf 15/16.3.4.4.)

Artikel 36

Bovendien werd gevraagd of het niet dienstig is om het vierde lid van artikel 36 – conform het door G. Ketelaar aan de commissie voorgelegde voorstel – aan te vullen in die zin dat een lid zijn lidmaatschap ook met onmiddellijke ingang kan opzeggen ingeval van fusie van de vereniging met een andere vereniging of met een stichting.

Artikelen 37 en 41

Voorts werd het oordeel van de minister gevraagd over de suggestie van Stille het tweede lid van artikel 37 en het eerste lid van artikel 39 te vervangen door een bepaling van de volgende strekking:

1. De reglementering van een vereniging moet het mogelijk maken dat elk lid van die vereniging hetzij middellijk, hetzij onmiddellijk aan een stemming tot benoeming van bestuursleden van die vereniging kan deelnemen.

3. Bestaat de algemene vergadering van een vereniging uit afgevaardigden – al dan niet van afdelingen –, dan is het bestuur op schriftelijk verzoek van ten minste een zodanig aantal afgevaardigden als bevoegd is

tot het uitbrengen van een tiende gedeelte der stemmen in de algemene vergadering van de vereniging, of een zoveel geringer aantal als bij de statuten is bepaald, verplicht tot het bijeenroepen van een algemene vergadering op een termijn van niet langer dan vier weken.

(Zie de hiervoor reeds genoemde dissertatie van Stille, regel 13.1 en paragraaf 13.1 e.v. (blz. 135 e.v.))

Artikel 41a

Naar aanleiding van de opmerking van de minister dat een uitvoerige regeling van de afdeling op korte termijn niet is te verwachten (memorie van antwoord, blz. 26, achtste alinea) werd gevraagd of de minister vooralsnog het standpunt van Stille deelt dat een dergelijke uitvoerige regeling niet nodig is. (Stille, t.a.p., paragraaf 0.1 (blz. 1 e.v.-) en blz. 230, voorlaatste alinea.)

Artikel 45

Vervolgens memoreerde de commissie dat de regeling van het derde lid van de onderhavige bepaling het volgende inhoudt: de statutaire bepaling dat een bestuur de vereniging slechts met medewerking van een of meer anderen kan verbinden, kan zowel tegen als door de wederpartij worden ingeroepen. Voorts tekende zij aan dat zij in haar voorlopig verslag heeft opgemerkt dat deze regeling aansluit bij de hoofdregel van artikel 3.3.8, lid 3 dat ten gevolge van artikel 3.3.16b in beginsel ook voor het rechtspersonenrecht van toepassing is.

Daarop rees de vraag of de onderhavige bepaling geen wijziging behoeft nu inmiddels ook artikel 3.3.8, lid 3 bij de tweede nota van wijziging (stuk 17 496, nr. 12) is gewijzigd in die voege dat de wederpartij *geen* beroep op de beperking van de vertegenwoordigingsbevoegdheid kan doen indien zij op het tijdstip dat zij handelde heeft begrepen of redelijkerwijze heeft moeten begrijpen dat geen toereikende volmacht was verleend. Bij de beantwoording van deze vraag zag de commissie gaarne de volgende opvatting van het Nederlandse Genootschap van Bedrijfsjuristen betrokken. Op grond van de bedoelde wijziging van artikel 3.3.8 behoort slechts de rechtspersoon een beroep te kunnen doen op de onderhavige beperkingen in de vertegenwoordigingsbevoegdheid aangezien de wederpartij de in de *statuten* opgenomen beperkingen heeft begrepen of althans redelijkerwijze heeft moeten begrijpen. Dit dient in de tekst van de wet tot uitdrukking te komen door een redactie in de volgende trant: «Op een uit de wet voortvloeiende beperking van de vertegenwoordigingsbevoegdheid van bestuurders kan slechts door de rechtspersoon een beroep worden gedaan».

Artikel 48

1. De leden van de C.D.A.-fractie vroegen waarom niet is bepaald dat de accountant die belast is met een onderzoek naar de jaarstukken, in ieder geval ook verslag van zijn bevindingen moet uitbrengen aan het orgaan dat de opdracht tot onderzoek aan hem heeft verleend.

De leden van de P.v.d.A.-fractie hadden de indruk dat een dergelijke bepaling in het kader van Boek 2 niet nodig is nu in de contractuele sfeer reeds zal gelden dat de opdrachtgever een verslag van zijn bevindingen krijgt.

2. Voorts vroeg de commissie wat de overeenkomstige toepassing van het vierde lid van artikel 393 inhoudt voor de benoeming van een accountant ingevolge de regeling van het tweede lid van de onderhavige bepaling. Daarbij tekende zij aan dat G. Ketelaar de commissie het volgende heeft voorgehouden.

Indien de overeenkomstige toepassing inhoudt dat de accountant alleen verslag van zijn bevindingen aan de algemene vergadering moet uitbrengen, is het vierde lid van artikel 393 in het geheel niet toepasselijk. De zinswending «voor het overige» lijkt in strijd te zijn met de opvatting dat de accountant, gezien de analoge toepassing, zowel aan de algemene vergadering als aan het bestuur verslag moet uitbrengen.

De leden van de P.v.d.A.-fractie merkten op van mening te zijn dat de onderhavige bepaling inhoudt dat zowel aan het bestuur als aan de algemene vergadering verslag moet worden uitgebracht.

Artikelen 86 en 196

Gememoreerd werd dat het amendement Vermeend/Van der Burg/De Grave bij het inmiddels ingevoerde derde «misbruik-ontwerp» (stuk nr. 31 bij wetsvoorstel 16 631) wel is aanvaard doch nog niet is ingevoerd aangezien de minister eerst nog zal bezien welke technische moeilijkheden de invoering kan opleveren. Daarop werd gevraagd of het in de bedoeling ligt de in de onderhavige bepalingen voorgestelde regeling met betrekking tot de overdracht van aandelen op naam in het laatste gedeelte van de invoeringswetgeving aan te passen naar de stand van dat moment.

Artikel 130

Voor de onderhavige bepaling verwees de commissie naar de opmerkingen die ten aanzien van artikel 45 zijn gemaakt.

Artikel 240

Hier werd tevens verwezen naar de opmerkingen bij artikel 45.

Artikel 292

Ook bij deze bepaling werd volstaan met een verwijzing naar de kanttekening bij artikel 45.

Artikel 294

De leden van de C.D.A.-fractie vroegen of de minister een inzicht kan geven in het aantal wijzigingen van de doelstelling van een stichting dat gedurende de afgelopen vijf jaren op vordering van het openbaar ministerie op basis van het huidige artikel 294 is gerealiseerd. Daarop aansluitend vroegen genoemde leden wie – naast het bestuur van de stichting en het openbaar ministerie – onder het begrip «belanghebbende tot wijziging van de doelstelling» vallen. Is dit bij voorbeeld ook een derde-rechts-persoon die tot doel heeft stichtingen weer «bij de tijd» te brengen?

De C.D.A.-fractie vroeg vervolgens of in plaats van de arrondissementsrechtbank niet de kantonrechter de bevoegde rechter terzake zou dienen te zijn omdat de huidige regeling nogal kostbaar geacht wordt vanwege de verplichte procureurstelling.

Tenslotte vroegen de leden van de C.D.A.-fractie of de bevoegde rechterlijke instantie niet – indien daar door belanghebbenden en de tot statutenwijziging bevoegde organen om wordt gevraagd – een bepaling zou dienen toe te staan die de statutenwijziging inclusief de doelomschrijving aan het bestuur attribueert opdat het probleem van de wijziging van de doelomschrijving een bestuursbevoegdheid wordt.

ARTIKEL III

Tot slot verklaarde de commissie alsnog met de onderhavige bepaling in te kunnen stemmen nu de in deze bepaling voorgestelde henummering blijkbaar door de gebruikers overwegend gunstig is ontvangen.

Met een tijdige beantwoording van de door haar gemaakte opmerkingen achtte de commissie de plenaire behandeling van het onderhavige wetsvoorstel genoegzaam voorbereid.

De voorzitter van de commissie,
A. Kosto

De bijzonder griffier van de commissie,
C. L. de Vries Lentsch-Kostense